

**SZÉCHENYI ISTVÁN
MEZŐGAZDASÁGI ÉS ÉLELMISZERIPARI
SZAKGIMNÁZIUM, SZAKKÖZÉPISKOLA
ÉS KOLLÉGIUM**

Hajdúböszörmény



PEDAGÓGIAI PROGRAM
4. SZÁMÚ MELLÉKLETE
ARANY JÁNOS KOLLÉGIUMI PROGRAM
TÁRSADALOMISMERET HELYI TANTERV

.....
MOLNÁR MAGDOLNA ILONA
IGAZGATÓ

P.H.

Hatályos:
2013. szeptember 1.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	2
1. Bevezető	3
2. 9. évfolyam	4
2.1. Tematikus egységek óraszámja	4
2.2. Tematikus egységek tartalma.....	5
2.3. A továbbhaladás feltétele	9
2.4. A fejlesztés várt eredménye.....	9

1. Bevezető

A kerettantervek kiadásának és jogállásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.) számú EMMI rendelet 7.3 melléklete alapján készült a TÁRSADALOMISMERET tantárgy helyi tanterve. Bevezetésre került: 2013/2014-es tanévtől kezdődően.

Az előkészítő évfolyam célkitűzése az általános iskolában tanultak elmélyítése; a hiányok pótlása, az új élethelyzetbe, iskolatípusba, közösségbe került tanulók beilleszkedésének elősegítése; a kommunikációs gátak, zavarok oldása, a kommunikációs képesség fejlesztése az iskolai és mindennapi élethelyzetekben; a szövegolvasás, szövegértés fejlesztése; tanulási technikák kialakítása. A nyelvi kifejezőkészség állandó fejlesztését szem előtt tartva nem csupán a hagyományos, „feldolgozó” jellegű munkaformákat részesítjük előnyben, hanem a tanulók önálló szövegértési és szövegalkotási képességének kondicionálását, vitakészségét és az önkifejezés formáinak szélesítését is.

Célunk, hogy az iskola közvetlenül reagáljon a diákok szocializációs szükségleteire, segítse őket abban, hogy elsajátítsák a társadalmi normákat, hogy könnyebben be tudjanak illeszkedni a társadalomba. Ez a megközelítés a diákokból indul ki, akik komplex módon érzékelik a társadalmi hatásokat, s akiknek integrált tudásra – ismeretekre és készségekre – van szükségük ahhoz, hogy eligazodjanak a mind bonyolultabbá váló társadalomban. Célunk, hogy elősegítsük a felkészülést a felelős társadalmi szerepvállalásra, a demokratikus közéletben való aktív részvételre, a helytállásra a munka területén. Megismertessük a diákokat a jog alapelveivel, az állam intézményeivel, a társadalom életének legfőbb vonásaival, valamint a gazdaság működésével.

A társadalomismeret fejleszti az önismeretet, felkészít a kulturált társas kapcsolatok építésére és fenntartására. Hozzájárul a differenciált emberkép, identitástudat és az erkölcsi értékrend alakulásához, az általános műveltség gyarapításához.

A tantárgy bemutatja az ezredforduló nagy civilizációs változásait, a kultúra, a társadalom, a gazdaság és a természet világában zajló folyamatok rendszer-összefüggéseit. Korunk legégetőbb kérdéseiben segít eligazodni egy olyan nemzedéknek, melynek egyéni és nemzeti identitását már a globális integrációs fejlemények által meghatározott szellemi környezetben kell felépítenie. Érzékeny életkorban nyújt támpontokat a tanulóknak a mindennapos élethelyzetekben való eligazodáshoz, személyiségük és kapcsolataik tudatos formálásához, s egyúttal a humán műveltség valamennyi területén jól használható elméleti alapokkal szolgál.

A tantárgy tanítása során az alábbiakra helyezzük a hangsúlyt:

- Az egyéni képességek kibontakoztatásának segítése.
- A kreativitás és szocializáltság egyidejű, dinamikus fejlesztése, önállóság, aktivitás, tolerancia és empátia kialakítása.
- A koherens, átgondolt, korszerű fejlesztési követelmények, a társadalmi, állampolgári, gazdasági ismeretek, a képességfejlesztés hangsúlyozása.
- Hon- és népismeret, környezeti nevelés, kommunikációs kultúra fejlesztése.
- Kapcsolódás Európához és a nagyvilághoz.
- Az európai kultúra értékeinek (humanizmus, tolerancia, demokrácia, szolidaritás) középpontba állítása.
- A készségek, képességek és a tantárgyi fejlesztési követelmények közötti koherencia megteremtése.
- A jelenben való eligazodás, a demokratikus viszonyok rendszerének és működésének megértése a múltban és mai viszonyaink között.
- Tudatos közéleti részvételre nevelés.

- A nemzeti, az európai és az egyetemes emberi identitás kialakítása.
- Az információk kritikus kezelése, a tények és vélemények közötti különbségtétel, a folyamatosság és a változás szerepének felismerése, elemzési, értelmezési szempontok kialakítása.
- A gazdaság- és társadalomtörténet egyes jelenségeinek, illetve csomópontjainak bemutatása.
- A kultúra, a vallás, a művészetek és a művelődés legjellemzőbb vonásainak megismertetése.
- Az ökológiai nézőpont megjelenése.
- A mindennapi élet, az életmódtörténet fontos mozzanatainak felvázolása.
- A saját család történelmének megismerése.

A tanterv a felzárkóztatásra, az ismétlésre és a készségek szintre hozására koncentrálna.

Az alapozó évfolyam társadalomismeret-tanterve szorosan kapcsolódik az általános iskolai kerettantervekhez. Olyan ismeretanyagok válogatására és feldolgozására törekszünk, amelyek megfelelnek a tanulók életkori sajátosságainak, tudásszintjének.

A tanterv nem lépi át az általános iskolában megszerezhető ismeretanyagot, de lehetőséget biztosít a tananyag újszerű csoportosítására, új szemlélet kialakítására. A felsorolt témakörök szerves egységet alkotnak, az osztály összetételétől függően szabadon variálhatók, a programot a konkrét csoport igényeihez kell igazítani.

Óraszámok:

Évfolyam	Heti óraszám			Éves óraszám
	Kerettanterv szerinti	Szabadon felhasználható	Helyi tanterv szerinti	
9.		1,5	1,5	54

2. 9. ÉVFOLYAM

2.1. Tematikus egységek óraszámja

Tematikai egység címe	Kerettanterv szerinti	Szabad sáv	Szabadon felhasználható órakeret	Összesen
Év eleji ismétlés, felmérés	2			2
Egyén, közösség, társadalom	10	1		11
Gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra	7	1		8
Népesség, település, életmód	9	1		10
A modern demokráciák. Politikai intézmények, eszmék, ideológiák működése	9			9
Kultúra, művelődés és vallás	10			10

Helytörténet		2		2
Az éves munka értékelése	2			2
Összesen:	49	5		54

2.2. Tematikus egységek tartalma

Tematikai egység	Év eleji ismétlés, felmérés	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Kommunikáció, szövegértés fejlesztése. Szövegalkotási készség felmérése. Térben és időben való tájékozódás fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Korokban való tájékozódás. Múltunk nagy eseményeinek felidézése. Történelmi csomópontok, meghatározó történelmi személyek megismerése. Társadalmi szabályok.		<i>Magyar nyelv és irodalom</i> <i>Természetismeret</i> <i>Művészetek</i>
Kulcsfogalmak	Őskor, ókor, középkor, újkor, jelenkor. Ókori Kelet, antikvitás. Forradalom, polgárosodás, nemzetállam, világháború. Honfoglalás, Árpád-kor. Szabadságharc, kiegyezés.	

Tematikai egység	Egyén, közösség, társadalom	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	5–8. évfolyam kapcsolódó ismeretelemei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Térben és időben való tájékozódás fejlesztése. Gondolkodás- és tanulásfejlesztés. Szövegértés, kommunikáció fejlesztése. Érvelés és vitakészség fejlesztése. Érzelmi fejlesztés, szolidaritás fejlesztése. Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Az ókori társadalmak Egyiptom, a Nílus ajándéka. Hellász – a görög poliszok és a birodalom. Római államformák. A középkori magyar társadalom Az Árpád-kor társadalma. A társadalom rétegződése. Aranybulla. Hunyadi Mátyás kora. A településszerkezet változásai: városok kialakulása. A három részre szakadt Magyarország élete Élet a három részre szakadt Magyarországon.		<i>Magyar nyelv és irodalom</i> <i>Természetismeret</i> <i>Művészetek</i>

<p>A társadalom rétegződése. Erdélyi fejedelemség: vallás és etnikum – tolerancia, együttélés. <i>Társadalmi változások a XVIII–XIX. századi Magyarországon</i> A társadalom átalakulása 1711 után - Magyarország nemzetiségei. A reformkor társadalmi problémái. Életmód és társadalmi helyzet összefüggései. <i>Politikai életpályák a XX. században</i> Lenin, Sztálin, Hitler, Churchill, Roosevel, Horthy Miklós, Rákosi Mátyás, Kádár János. <i>A holokauszt</i> Kertész Imre: Sorstalanság, Schindler listája – a művek megbeszélése.</p>		
Kulcsfogalmak	<p>Gazdálkodás, birodalom, többistenhit, polisz, arisztokrácia, démosz, demokrácia, filozófia, hellenizmus, török hódoltság, törvényhozás, reform, polgári átalakulás, cenzúra, közteherviselés, érdekegyesítés, nemzet, nemzetiség, kommunizmus, fasizmus, egypártrendszer, kollektivizálás, tőzsde, túltermelési válság, tervgazdálkodás, totális diktatúra, nemzetiszocializmus, holocaust, revízió, jóvátétel, kitelepítés, pártállam.</p>	
Szabad sáv	Gyakorlás, számonkérés.	

Tematikai egység	Gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	kapcsolódó általános iskolai ismeretelemek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Térben és időben való tájékozódás fejlesztése. Gondolkodás- és tanulásfejlesztés, kommunikáció fejlesztése. Ábraelemzés, következtetések levonása. Szövegértés és -feldolgozás tanári segítséggel. A világ-, az európai és a magyar történelem korszakainak szinkronban látása.</p>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>A virágzó középkor gazdasága</i> – Európa gazdasági, technikai fejlődése. – A magyar gazdaság a XIV–XV. században. Károly Róbert. – A nagy földrajzi felfedezések és hatásuk. <i>Az ipari forradalmak kora</i> – A tőkés gazdaság kibontakozása. – Gazdaságszervezési formák (céh, manufaktúra, gyár, monopólium). <i>Magyarország gazdasági élete 1867-től napjainkig</i> – A magyar gazdaság fejlődése a kiegyezés után. – A magyar gazdaság fejlődése a két világháború között. – A szocialista gazdaság. – Napjaink gazdasági problémái.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom</i> <i>Természetismeret</i> <i>Művészetek</i></p>
Kulcsfogalmak	<p>Polgár, kereskedelem, gazdálkodás, gyarmat, manufaktúra, hitel, forradalom, urbanizáció, kapitalizmus, konszolidáció, államosítás, kollektivizálás, migráció, alternatív energiaforrás, tudományos-technikai forradalom.</p>	
Szabad sáv	Gyakorlás, számonkérés.	

Tematikai egység	Népeség, település, életmód	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Általános iskolai ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Térben és időben való tájékozódás fejlesztése. Gondolkodás- és tanulásfejlesztés. Kommunikáció fejlesztése: előadás, vitakészség, kritikus szemlélet, kooperatív munka. Következtetések levonása. Szövegértés és -feldolgozás önállóan. Egyenlő bánásmód és esélyegyenlőség fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<i>Településformák és életmód a középkorban és az újkorban</i> <ul style="list-style-type: none"> – Középkori városok. – A különböző társadalmi csoportok életmódjának összevetése. – A család a különböző korokban és kultúrákban. – Bűn és bűnüldözés a középkorban. – Környezetátalakulás az ipari forradalom következtében. – Életmód és társadalom a XIX–XX. századi Magyarországon. – Az iskola régen és ma. – A nemzetiségi lét és kultúra fő kérdései az Osztrák-Magyar Monarchiában és napjainkban. – A fogyasztói társadalom és az ökológia. – A fenntartható fejlődés. – A média és a közgondolkodás. – A média manipuláló szerepe a 20. században. – Fenntartható fejlődés. – Globalizációs és öko-problémák. 		<i>Magyar nyelv és irodalom</i> <i>Természetismeret</i> <i>Művészetek</i> <i>Patrónusi foglalkozás</i>
Kulcsfogalmak	Urbanizáció, demográfiai és etnikai változás, asszimiláció, integráció. Fogyasztói, jóléti társadalom, ökológia, fenntartható fejlődés, globalizáció, klímaváltozás, média, közgondolkodás.	
Szabad sáv	Gyakorlás, számonkérés.	

Tematikai egység	A modern demokráciák. Politikai intézmények, eszmék, ideológiák működése	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	Általános iskolai ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Térben és időben való tájékozódás fejlesztése. Gondolkodás- és tanulásfejlesztés. Kommunikáció fejlesztése: előadás, vitakészség, kritikus szemlélet, kooperatív munka. Következtetések levonása. Szövegértés és -feldolgozás önállóan.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<i>A demokráciák kialakulása</i> <ul style="list-style-type: none"> – Államformák, politikai rendszerek az emberiség történetében. – A hatalmi ágak megkülönböztetése. – Nemzetközi konfliktusok, szövetségi rendszerek. – Háború és béke. – Európai Unió. <i>Ideológiák XIX.–XX. században</i> <ul style="list-style-type: none"> – A liberalizmus és nacionalizmus kérdései. – Szocializmus. 		<i>Magyar nyelv és irodalom</i> <i>Természetismeret</i> <i>Művészetek</i>

<i>Magyarország politikai viszonyai</i>	
<ul style="list-style-type: none"> – A polgári Magyarország megszületése. – Politikai intézményrendszer a mai Magyarországon. 	
Kulcsfogalmak	Demokrácia, feudalizmus, kapitalizmus, monarchia, alkotmányos monarchia, diktatúra, hatalmi ág, felvilágosodás, liberalizmus, nacionalizmus, nemzet, szovinizmus, szocializmus, keresztényszocializmus, marxizmus, parlament, kormány, alkotmány, önkormányzat, ombudsman, Európai Parlament, integráció.

Tematikai egység	Kultúra, művelődés és vallás	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Általános iskolai ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Térben és időben való tájékozódás fejlesztése. Gondolkodás- és tanulásfejlesztés. Kommunikáció fejlesztése: előadás, vitakészség, kritikus szemlélet, kooperatív munka. Következtetések levonása. Szövegértés és -feldolgozás önállóan.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Kultúra és civilizáció. Műveltség és képzettség</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ókori kultúrák. – A középkor kultúrája. – A modernkor kultúrája. – Helyi művelődéstörténet, az élő hagyomány. – Tudomány és művészetek. <p><i>Természeti kép, világnézet, világszemlélet</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Kultúrák párbeszéde: önismeret és nyitottság. – Önazonosság és társadalmi hovatartozás. – A nemzet. A magyar nemzettudat sajátosságai és dilemmái. – Filozófiai elképzelések a világról. <p><i>Istenhitek és vallások</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Kereszténység. – Iszlám. – Buddhizmus. – Hinduizmus. – Zsidó vallás. <p>Helyi sajátosságok, egyházak megismerése.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom</i></p> <p><i>Természetismeret</i></p> <p><i>Művészetek</i></p>
Kulcsfogalmak	Egyistenhit, politeizmus, nemzet, nemzetiség, reformáció, kereszténység, materializmus, idealizmus, humanizmus.	

Tematikai egység	Helytörténet	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	Általános iskolai ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Térben és időben való tájékozódás fejlesztése. Gondolkodás- és tanulásfejlesztés. Kommunikáció fejlesztése: előadás, vitakészség, kritikus szemlélet, kooperatív munka. Következtetések levonása. Szövegértés és -feldolgozás önállóan.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<i>Helytörténet, helyi kultúra</i>		<i>Magyar nyelv és irodalom</i>

<ul style="list-style-type: none"> – Hajdúböszörmény múltja. – A város sajátos településszerkezete. – Lakossága a múltban, mezővárosi rangra emelése. – A város nevezetességei, hajdú emlékhelyek a városban. – Hajdúvárosok. <p>Helyi művelődéstörténet, az élő hagyomány.</p>	<p><i>Természetismeret</i></p> <p><i>Művészetek</i></p>
Kulcsfogalmak	Izmaeliták, körkörös vagy sugaras szerkezet, mezőváros, hajdúszabadság, hajdúváros.
Szabad sáv	Gyakorlás, számonkérés.

Tematikai egység	Az éves munka értékelése	Órakeret 2 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az éves munka szöveges értékelése, pozitívumok, negatívumok megbeszélése.	

2.3. A továbbhaladás feltétele

- Ismerjék a történelem korszakait (őskor, ókor, középkor, újkor, jelenkor) és azok legfőbb jellemzőit. Tudják az egyén, közösség, társadalom legfontosabb jellemzőit a különböző korokban. Legyenek tisztába a gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra fejlődésével. Ismerjék a népesség, település, életmód változásait a különböző korokban.
- Ismerjék a különböző korok kultúráit, művelődési viszonyait és vallásait. Ismerjék meg a helytörténeti sajátosságokat.

2.4. A fejlesztés várt eredménye

- A tanuló legyen képes különböző forrásokból ismeretek összegyűjtésére, osztályozására, elemzésére, a köztük lévő összefüggések keresésére és azokból következtetések levonására.
- Az emberrel, a társadalommal és az erkölccsel kapcsolatos tudását, véleményét legyen képes kifejezni, mások megnyilatkozását legyen képes értelmezni.
- Legyen tisztában az egyéni és közösségi értékekkel, az alapvető állampolgári jogokkal és köteleységekkel. Legyen képes erkölcsi értékeket felismerni, tudjon különbséget tenni a jó és rossz, az igaz és hamis, valamint a szép és a rút között.
- Ismerje a társadalmi együttélés alapvető szabályait, legyen tisztában alapvető jogaival és köteleységeivel. Ismerje a Magyar Köztársaság állam- és közigazgatási intézményrendszerét. A tanuló ismerje a demokrácia adta lehetőségeket, jogokat.
- A tanuló legyen képes társadalmi problémák azonosítására, összetevőik felismerésére, ezek megvitatására, önálló véleményalkotásra. A tanulóknak el kell jutniuk az ezredforduló nagy civilizációs változásainak, a kultúra, és a természet világában zajló folyamatok rendszer-összefüggéseinek megértéséhez.
- Ismerje fel, hogy a folyamatosan egymásra épülő szellemi és tárgyi értékek megőrzésének jelentős szerepe van a szűkebb és tágabb közösség életében.
- A tanulóknak el kell jutniuk a jelenkor gazdasági jelenségeinek megértéséig, a gazdasági problémák iránti érzékenység megteremtéséig.
- Legyen képes a tanuló az önálló véleményalkotásra, értékelésre jelenségekről, személyekről, problémákról (helyi, regionális, nemzeti és globális) és konfliktusokról, legyen felelősségtudata.
- Képes legyen az önazonosság, a nemzeti hovatartozás kialakítására.